

Zrychlují se přípravy na vypsaní nového tendru v oblasti jaderné ekonomiky - máme se bát, že bude Dukovany stavět Rosatom?

Barbora Knappová

Zatímco naši němečtí sousedé se v roce 2011 rozhodli vydat cestou úplného opuštění jádra, Česká republika v roce 2015 přijala *Aktualizovanou státní energetickou koncepci* (dále jen ASEK), která potvrdila, že se jádro pro ČR ve střednědobém horizontu stane hlavním zdrojem elektrické energie. Podle ASEK by v příštích letech mělo dojít k posílení role jaderných zdrojů ze současných 30 až na 50 %.¹ *Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky* z roku 2015, jenž na ASEK navazuje, proto počítá s rozšířením obou existujících českých elektráren o jeden až dva bloky.

Většina obyvatel České republiky si v souvislosti s rozšiřováním jaderných elektráren pravděpodobně vybaví zejména diskusi ohledně plánované dostavby nových bloků v Temelíně, která po několik let stála v centru veřejné pozornosti. V roce 2014 však ČEZ již probíhající temelínský tendr kvůli státnímu odmítnutí garance cen výkupu elektřiny zrušil a téma rozšiřování elektráren poté do velké míry zmizelo z veřejného prostoru bez ohledu na to, že se již v roce 2015 začalo jednat o novém projektu v oblasti jaderné energetiky – o dostavbě nového bloku v Dukovanech.

Rozšíření Dukovan se stalo i prioritou současné vlády, neboť kvůli pomalu končící životnosti stávajících dukovanských bloků by stavba měla být hotova do roku 2035. Pro dodržení toho termínu musí být podle vládního zmocněnce pro jadernou energetiku Jana Štullera během roku 2018 vyjasněn způsob financování (tedy zda bude stavbu financovat stát, ČEZ či seskupení několika investorů) i podoba tendru, přičemž výběr dodavatele by

¹Jan Budín, „Aktualizovaná státní energetická koncepce schválena. Hlavním zdrojem bude jádro,“ *Oenergetice.cz*, 18. 5. 2015, <http://oenergetice.cz/energeticka-legislativa-cr/aktualizovana-statni-energeticka-koncepce-schvalena-hlavnim-zdrojem-bude-jadro/> (staženo 30. 6. 2017); Adéla Denková et. al., „Stabilní dodávky elektřiny: V4 sází na jádro a uhlí,“ *Euractiv*, 16. 3. 2017, <http://euractiv.cz/clanky/visegradska-ctyrka-v-eu/energeticka-bezpecnost-v4-sazi-na-jadro-a-uhli/> (staženo 30. 7. 2017)

měl být uskutečněn do roku 2020.² Česká vláda proto s přípravou tendru nemůže otálet. Toho si je očividně vědom i premiér Bohuslav Sobotka, který označil zrychlení příprav na vypsaní tendru za jeden z hlavních úkolů nového ministra průmyslu a obchodu Jiřího Havlíčka přesto, že o podobě výběrového řízení bude rozhodovat až nová vláda vzešlá z podzimních voleb.³

Dosavadní vládní diskuse se týkaly zejména vhodného finančního a investičního modelu projektu i kritérií na výběr dodavatele. Již na konci roku 2016 vláda oslovila 9 firem, které dodávají požadovaný typ reaktorů, a rozeslala jim rozsáhlý dotazník upřesňující parametry nabídky. Odpovědělo na něj šest firem – ruský Rosatom, francouzská EDF, americko-japonský Westinghouse, jihokorejské KHNP, čínská China General Nuclear Power a společný projekt Arevy a Mitsubishi Atmea, s nimiž v lednu a únoru 2017 proběhly první rozhovory.⁴ Mezi hlavní kritéria pro výběr dodavatele, jež určí podobu výběrového řízení, podle Štullera patří technická kritéria, kompatibilita s českými normami, ochota zapojit do stavby české subjekty, otázka bezpečnosti a spolehlivosti partnerství a schopnost kooperovat po dlouhá desetiletí.⁵ Životnost jaderných elektráren se totiž pohybuje okolo 60 až 80 let a vzhledem ke složitosti jaderných technologií dodavatel posléze poskytuje asistenci (např. vzdělávání zaměstnanců) a servis elektrárny a často se stane i dodavatelem paliva.

Výběr dodavatele nového dukovanského bloku je z těchto důvodů velmi významnou volbou a dotýká se otázky státní energetické bezpečnosti, zejména v oblasti dostatečné diverzifikace zdrojů. V současnosti obě české jaderné elektrárny vlastní a spravuje společnost ČEZ, v níž si stát ponechává většinový vlastnický podíl (69,78 %), ale v oblasti dodávek je ČR zcela závislá na jaderném palivu od společnosti TVEL, dceřiné firmy ruského státního koncernu Rosatom. Rosatom má v českém jaderném sektoru mezi zahraničními aktéry dominantní pozici, neboť obě elektrárny (Dukovany zcela a Temelín částečně) byly stavěny sovětskými (ruskými) firmami a využívají ruské technologie. Temelín byl sice dostavěn americkou společností Westinghouse, jež elektrárně po dobu 8 let i dodávala palivo, ale v současnosti se firma potýká s vážnými finančními problémy a snaha o další pronikání na český trh je tak ohrožena. Rosatom má naproti tomu potenciál výrazně posílit svou

² Robert Břešťan, „Český „pan Jádru“: Nový jaderný blok bychom měli spustit v roce 2035,“ *Hlidacipes.org*, 4. 10. 2016, <http://hlidacipes.org/cesky-pan-jadro-novy-jaderny-blok-bychom-meli-spustit-v-roce-2035/> (staženo 30. 6. 2017)

³ „Do čela českého průmyslu se postavil Jiří Havlíček,“ *ČT24*, 4. 4. 2017, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2075934-do-cela-ceskeho-prumyslu-se-postavil-jiri-havlicek> (staženo 15. 7. 2017)

⁴ Robert Břešťan, „Stavba nové jaderné elektrárny v Česku: Jednání se zájemci začínají, první je Rosatom,“ *Hlidacipes.org*, 26. 1. 2017, <http://hlidacipes.org/stavba-nove-jaderne-elektrarny-v-cesku-jednani-se-zajemci-zacinaji-prvni-je-rosatom/?hilite=%22rosatom%22> (staženo 15. 7. 2017)

⁵ Břešťan, „Český „pan Jádru“.“

přítomnost, protože možnost, že by se účastnil výstavby některého z plánovaných bloků, zdaleka není nepravděpodobná.

Rosatom je jedním ze zájemců o dostavbu Dukovan a snahu expandovat na český trh demonstruje dlouhodobě – v roce 2012 v ČR otevřel své zastoupení ve formě pobočky dceřiné firmy Rusatom Overseas a o dva roky později založil firmu Rosatom Central Europe s cílem podporovat aktivity společnosti Rosatom ve střední Evropě se sídlem v Praze. V případě temelínského tendru se česko-ruské konsorcium MIR.1200, složené ze společnosti Škoda JS⁶ a dceřiných společností Rosatomu – Atomstroyexportu a OKB Hidropress, které zůstalo ve hře spolu s Westinghouse, jevílo jako nejvhodnější kandidát. Jelikož ČEZ od tendru odstoupil pouze několik měsíců po ruské anexi Krymu, kdy část české politické scény označila možnost dostavby Temelína ruskými firmami za nepředstavitelnou, existují spekulace, že konflikt na Ukrajině v rozhodnutí ČEZu hrál svou roli.⁷

Dilema ohledně toho, jak vnímat Rosatom, a zda ruskému státnímu koncernu v době pokračujícího konfliktu na východě Ukrajiny a politického napětí mezi Ruskem a Západem, zadávat tak rozsáhlou zakázku, provází i diskusi o dostavbě Dukovan. Výběr dodavatele úzce souvisí s finančním a investičním modelem výstavby, a právě Rosatom přišel s pro stát zajímavou nabídkou. Jednu z klíčových otázek výběru představuje to, do jaké míry dodavatele zainteresovat do financování, aby měl sám zájem na neprotahování a neprodražování stavby, a Rosatom naznačil ochotu stavbu z velké části financovat.

Jak uvádí například Nikita Minin a Tomáš Vlček z Masarykovy univerzity, vysoká flexibilita a nabídky „šité na míru“ mohou přitom být jedněmi z hlavních znaků dlouhodobě výrazně exportně orientované strategie Rosatomu schválené ruskou vládou v roce 2011.⁸ Rosatom má v tomto ohledu jako státní společnost (byl v roce 2007 založen zákonem, jeho generálního ředitele i členy dozorčí rady jmenuje ruský prezident a jeho dlouhodobou strategii schvaluje vláda) výhodnou pozici, neboť může snadno využívat půjčky od ruských státních bank. Na rozdíl od Gazpromu či jiných ruských státních energetických firem, se ale podle Minina s Vlčkem Rosatom řídí především ekonomickými motivacemi, neboť ve vysoce kompetitivním jaderném sektoru je jeho hlavním zájmem udržet si dobrou reputaci a vyhnout se politizaci byznysu. Politické zisky jsou v rámci této úvahy pouze vedlejším

⁶ Škoda JS je vlastněná ruskou strojírensko-hutnickou skupinou OMZ B.V., dceřinou společností Gazprombank, která je úzce propojena s ruským státem, a stala se první českou společností, na niž byly uvaleny americké sankce. Více zde: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/americane-uvalili-sankce-na-prvni-ceskou-firmu-skoda-js-ma-p/r~80b42fde70e611e68d00002590604f2e/>

⁷ „Dostavba Temelína: Je třeba se bát ruských firem?“ ČT24, 28. 9. 2014, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1015939-dostavba-temelina-je-treba-se-bat-ruskych-firem> (staženo 22. 7. 2017)

⁸ Nikita Minin a Tomáš Vlček, „Determinants and considerations of Rosatom's external strategy,“ *Energy Strategy Reviews* 17 (2017): 37–44.

produktu ekonomicky motivovaného chování, a proto není opodstatněné se Rosatomu „bát“.

Na věc je však možné nahlédnout i jiným úhlem pohledu. Není překvapivé, že ruský stát potýkající se s ekonomickými problémy a vzrůstající izolací má nejvyšší zájem na udržení dobré reputace Rosatomu, aby maximalizoval jeho zisky, jež jdou do státní kasy. Je nicméně nutné mít neustále na paměti, že i přes současné tržní chování Rosatomu, má poslední slovo ohledně strategie této společnosti ruská politická garnitura, která v minulosti opakovaně využívala ekonomické převahy k prosazení svých politických cílů. Vzhledem k ruskému angažmá v konfliktu na Ukrajině, snaze ovlivňovat evropské i americké volby a obecné agresivité a nepředvídatelnosti současné zahraniční politiky Ruské federace, je pak nynější ekonomicky motivovaná strategie Rosatomu do budoucna jen velmi slabou zárukou. To dává důvod k pochybám, zda Rosatom může být oním spolehlivým partnerem nabízejícím desetiletí bezproblémové spolupráce, jehož hledá česká vláda. Nové bloky Dukovan budou sloužit ještě v roce 2100, výběr jejich dodavatele je proto skutečně strategickou volbou.

Zbývá jen podotknout, že obavy ohledně ruské spolehlivosti evidentně netrápí prezidenta Miloše Zemana, který při červnové návštěvě Dukovan v rozporu s vládním stanoviskem vypsát otevřený tendr řekl, že by mu nevadilo, kdyby stát zadal dostavbu elektrárny bez výběrového řízení Rosatomu jako v případě rusko-maďarské mezivládní dohody o dostavbě jaderné elektrárny Paks.⁹

Text je pátým ze série příspěvků, které vznikly v rámci projektu „The development of economic relations between the Visegrad countries and Russia: Before and after Ukraine“ podpořeného Mezinárodním visegrádským fondem.

⁹ Hana Jakubcová, „Nebyl bych proti zadání Rusům, řekl Zeman o rozšiřování Dukovan,“ *Jihlava.idnes.cz*, 29. 6. 2017, http://jihlava.idnes.cz/prezident-milos-zeman-v-jaderne-elektrarne-dukovany-f9x-/jihlava-zpravy.aspx?c=A170629_151855_jihlava-zpravy_mv (staženo 15. 7. 2017)